

2

ועל כן החל ללכת על לב אבי וגם הורה לו הדרדך לכוון את סדרי לטור על הדרדך המובילה אל יסודי חזו"ן, והחרי כן — גם לקבל עליו עול החזו"ן והחלכה המעשית;

ואת שמו בהצעתו זאת באר בהגיון זה: "כי כפי שדובר לרעת את כשרונותיו ואת מעלת רוחו (של אבי) לדרכי החזו"ן, הוא דם שאר על שדה החזו"ן אם לא יעבור אהר אש כמותו; מפני כי לכו נכון ונפשות, אשר כמה פסון של ישראל יציל בשאלות-השנויות שובא לידו עפ"י כח כשרונו הגדול למצוא פתח ויסוד לחזו"ן, וזה, אם אך בהדבר הגיון יש במציאות אהר צד הדת, ולא גם היה יסוד הדתה הוא פסון ומכיש בעשרה צפנים וצדו"ים ואו"רים בצמיר פתיל כפול שמונה — הוא ברוחה דעתו ואוסק שקדוה ועצום ורווחו ומצאנו, ומצאנו וימצאנו";

כאלה היו דברי הגאון הנזכר, והמה מתבארים ביותר עפ"י עותם של יקני הכשי דודו הקדום, שהיו ספרים ודו"שים אותו במקרה סקום ורו"ן, כי ה' לו להגאון הזה נשמה קרובה ונמרצה לחזו"ן ככל האששי למציאות הדת בכל הלכה החזו"ן, וכפי אשר קבל התנהגו"ן מרבותיו הגדולים, ולא ה' סובל נכובי חוכמות אשר אין להם יסוד נאמן ובטוח קיום בהלמוד ובמסקום ראשונים; וה' סופר בהנש הלב בכל עת דבדו על ענין זה את דברי הרא"ש בהשבו"תו (כ"ל ב', סימן י"ז), כי על המהמיר לאסור להבא ראי' ברורה וחו"ק, מפני שהחזו"ן חסה על מסומם של ישראל".

ועוד אכתוב מענין זה בארוכה במקום אחר.

ב.

7 ומעם ספר הגאון הנזכר לאבא מרי מה שראה בענין כזה מרדכי החזו"ן (לדוש ולחזו"ן ככל האששי אהר מקור הדבר) לרבו הגאון רבי חיים מוואלאו"ן, והמפור יקר ונרגש ומצוין סאת, ואספר אותו במלואו:

"פעם אהר — החל הג"ר אליהו את ספורו — ישנ רבו הגאון רבי חיים אל השלחו"ן, וכבדו עושרים אותו הרבה מהלכותיו הגדולים, אשר במשך הימים הארוך את שכי עולם החזו"ן והיו למאורות גדולים בישראל (וקרא בשם אהר סתם: רבי שבעלי סמוכין, רבי יוסף פסלצק, רבי יעקב פקארלין, ועוד), ושחזרים ומתענינים בענין אשר לפנינו:

והנה, אשה אהר באה, בשאלה"ן, כי הכינו צנון בשמו"ן, ואה"ל נורע, כי הכינו שחכמו בו הצנון ה"ל של חלב;

חלק גדול מספר וכרונותיו זה הוא חלק הראשון ממנו (פרקי א—ח"ל), ושם במקום א', פירתי קורות המשפחה והשלשלת הדורות.

ונלד אבא מרי גורל וחו"ך כהן חוג של משפחה גדולה משועים ואפריזים, שהיו חיים היו עושי וכבוד וגדולה, בהיותם אנשים מרגינים ומתורים לאמונה וברכה ה' אתם; ובשחרותו פנה גם הוא אל הספר, אם כי במדה מצומצמת ובחריטה וכן מונבל, לדמותו קובע עינים מטימים לחזו"ן, כנהוג בכהו שומר אמונה ושוחזי חזו"ן בימים הדמו; ובעת הדוא שכן כבוד בעיר באברוקסק לרב אה"ל הגאון רבי אליהו גולדברג, מהלמדי הגאון רבי חיים מוואלאו"ן, ומוכנה בשלמות מרות הנפש ובכל קניני האדם המעלה, ונתן לבו והרגשותיו לחשב ולהשיביל, לקמור וללכת את כל אשר הוא רואה ושומע ולעמוד על הכונתם:

ועפ"י אהר פקרה בפניו פנים כמעודת מצוה דברי הגאון הזה את אבא ויבא חקר עד הכונת כשרונותיו ומעלת רוחו וקניני נפשו, והתפעל נפשו עלו"ים; ויזכר על לב אבותיו ועל לבות בני משפחתו, כי ימיעו אותו כולו מעסקיהם ולדקדקו כולו לעולם החזו"ן, להשיג מנולוה ולבא עד חקר הכללה, יען כי מצא בו כלי מוכשר לקבל כל אלה, וכו' וראה מרדם אחריהו, כי בו יצוה ה' את הכרחה, בוכה החזו"ן עם כל חזו"ן, ככורה ואו"ר";

ולא הרבה עפל ה' להגאון הזה בהוצאת הצעתו לאור, ואך העיר על זה, מצא לו אותם קשובות מאבותיו וממשפחתו של אבא, וגם שאבי עצמו, וכל שלם ונפש המצוה מאור הכינוי כולם את הכסמם לזה, וכפי דבריהם — "כפי שלכם הוציא הגאון הזה את הצעתו";

והנה אבא את עצמו מכל עניני העולם, ויש שכמו לעול החזו"ן; ונעבור שניהם ימים הדל לדגור "שעור" בהלמוד לפני הכרים והלמדיים מופלגים בחזו"ן, וגם החל להעלות על ספר את חדושיו בחזו"ן שמצא לרדש בדרך לטורו; וקרני אור חזו"ן החל לצוץ ולהאיר, לשגשג ולפרוח, חלק ואור נכבדו היום, ומכריו חזו בו עזויות גדולות, סוחרות ומבריקות לו ולמשפחתו ולעניני כל ישראל.

ולב מעוררו ומדרוכו, הגאון רבי אליהו הנזכר, רחב ושם על הנפש הגדולה אשר עשה לחזו"ן; ואמנם דעתו הרדבה והשגרה הגדולה לא המסקפה עור בזה, רק חלק הלאה בהכנתו אשר החזו"ן לו על עקרונותיו של אבא מרי ועל הכלית ענינו:

הוא ראה טובה (כפי שהגיד בעצמו) כי חזו"ן של אבא מרי הוא וראויה לרביא פרי תבואה נכרה ומתששת בעולם החזו"ן, ומפרי עסלו והכונן נפו אהר לחזו"ן ולתפארת גם בעולם החזו"ן והלכה למעשה!

תקופת העלייה

התקופה הזו מתחילה אחר אסכולה כנו תחזיק בכפלים: ראשית, לולק כבוד לאבי המוסקים המקובל לכל ישראל, בעל הש"ע, והוא מקובל לנו כאחרון לראשונים ובראשון לאחרונים, וכמה גדולי וכוהני, כי כמה וכמה גדולי ישראל זה כמה מאות בשנים עשרודת בתורה ובאורחם ובמורשתם, והוא כתלפיות שרבל שונים אליו;

שנית — גם לפני זה ראוי לנהוג בחפשי אסכולה כנו, שלא דמוק לו לזמורה לבו על שעבר על ספק הש"ע, והנה דעה זו (א);

הדברים האלה במקצתם אך בעקבות ככל באו בשבט של רבי חיים ברומם בספר שירת חוס המשולש הנדפס בסונג, ושם באה חשונה-שאלה שלו, ונותן בהמשך הדברים הזו האשון: גברר החזרתי מפי מורי קדוש ישראל רבינו הגדול החסיד הנאון מוה"א נ"ע מוה"א, שלא לישא סנים בהוראה לשום איש; עכ"ל; ועם ענין הסתם והאסכולה כלפי הש"ע שהוסף מן הגדולה להלכותיו ויצאת אחרת זו של הגר"א פבוארת ומשוללית מארי. —

וכפי הנראה על יסוד אחרת זו של הגר"א כתב הגר"ח בענין זה בספרו ירוח חיים לפרקי אבות (וולגה, תרי"ט) פרק א', בפסוקה ללשון המשנה עהו סתאק כספר רבליים, הזו חלשון:

"אמר לו להלמור לקבל דברי הרב כשיש לו איו השנה עליו, אבל בכל זאת וזהר סללכר כנאור ונורל לכב נגד רכותיו ושאר גדולים, ואל ידמה כנפשו, כי סארה שעלולה בידו להשיג על רבו או על גדול אחר, הוא נורל בחורה כמותם — אך ודע, שכמה פעמים לא נכין הישב את כוהנם, ועל כן יותר לבקר את דבריהם בענה ובצניעות."

והפרש בזה סליצת חו"ל, והיו סתאבן בעפ רבליים, שפרושו סלשון ההאמקות, ומסובן ס לחסח תגופים, והכונה בזה, כי אף אם אמנם הרשות נהונה לך להראבן וללחום עם הגדולים סכך כדברי תורה, אבל דע לך, כי כל התאבקות צריכה להיות בעפר רבליים, כלומר, בהכנעה ובצניעות ובענה, עכ"ל.

וראוי לזעור, כי בכלל צוואת הגר"א להגר"ח הסובאה כאן, אין ענינה דבר חדש כפולת, וכבר הסבירו על זה הראשונים, וכמו שכתב הרמ"א בספר סנהדרין פרק י' סיון י' בזה הלשון: אם לא ישרו יעניי חכם דברי המאונים ומביא ראיות לדבריו — יסחך בדריו כשמואל

מקור (נכונות) ברור

והשב רבי חיים רגע קל וישאל להשאלה, כן איה סתאה סכתוק ר"י הזנון, סמראה שזר או סמראה לבן, והעו ראשה — סמראה לבן; ועו רבי חיים, אם כן, כשר הזנון לאכילה. והלך לה השאלה.

וההלכותים משהואם ומשתוממים ומתלמים סמורהם זה אל זה סמרהו, כשואלים זה לזה, מה זאת? איוו נ"ס ומה הדברל כמראה הזנון, ואמה סתא רכינו חדוש זה, שלא שמענו מעולם, וכולו פלא;

ורבי חיים ראה לדעתם והדגיש בהסודם, וישתמש בספרה זה אל הכא לירי לשנות להם פרק בכללי ההוראה, והשב ענינו, ונכר ר"י כמו סטרד לעצמו דבריו אשר אמר לדבר בזה (א), ואחר כך פנה אל ההלכותים וכן את לכלם להאזין לדבריו בשום לב, ואמר אליהם:

כמה גדולים דברי הכמים: גדולה שמושה של חורה; ואני סלא רצון, כי אנה הז לירי סקרה, אשר על פיו אשה לכלם פרק בדרכי ההוראה, וכאשר תנו לזיות שלוח דרהמנה להורות לעם הז' הדרך ולכו בה, תקחו לכלם לקו המדה את אשר אורדן לכלם דהוראה כללית על כל ההוראה, ולכשתוכו הכתנו אותה והואהם וידעתם את אסתחה וישרתה; ועם זה תוכחו על הדבחה והתחיצות להשתמש בה, ואת הדמין הגדול אשר חסנאו בה, והי' רככס קודש, צדק ומשרים.

ועתה ארצה לפנכם דבר, סבוארים ומסורשים: רעו לכלם בני, כי מקובל אנכי מרבינו הגדול הגר"א, והוא גם סקד עלי לכתב בן, שלא אכסל דעתי בהוראה מה שנראה לי לוראי ולכרוח, וכמו שכתב הרמב"ם בסורה ג' בקוש כלל זה בירד, שהענינים הם לפנים ולא לאחור, ואיש איש בחלקו אשר חנו כן סתה הז';

אך עם כל זאת — הוסף רבינו הגדול להורות לי — עם כל זאת עלי להיות סרדן וזהר סלעבור על דעת הש"ע ועל ססקו, וכאשר ובא לירי סקרה כוה בהוראה שעיקרה נוסה סארה ספק הש"ע — אשהדל ואחיגע לחור ולהסח אחר איה פתח ואסכולה, אף כי קלים ורפיים, ולומר, שלאוסן כוה, או לסצ ולסקרה כוה כאשר בהוראה זו שאנו דניו עליה, לא כיוו הש"ע! וכי בהנאם כאלה בענין הוראה זו שלפענו לא ר"י הש"ע ספק כמו שזאה סוספ עתה; ובהו אקיים גם ספק הש"ע גם דעתי אני, ונצדק קודש!

(א) על דרך סתות הכמים סנסמס ומחונת, וכפ"ש חרל בהוראה וענה: עהו דן את דביתך על שלא חוצים ססרד (כס' דרך ארץ וסא, ס"ג), והאיו לכל אדם סתקן כמחונת לחתיק כמרה יקרה זו.

4

תלם סוף, רדכי הוראה, סוף ב' עזראי

תקופה

והם כהן ספרו, וכמוכן כל מחבר כשמתענין בעניני פניו אצות, לוקח למשל את שבע ארצו שלו א' ;

ולכן אמר אני — חתם הגר"ח את דבריו — כי בזה שתתם השי"ע את הצנן לרבר חרף כיון להצנן הגרל במקומו, בא"י, שהוא מפראה שחור והוא חרף בזה"ה, ולא כן הצנן מפראה לבן, שהרופה קלה וקלופה בעד — ככה מורה גם השי"ע שאינו מתייש לעינים הרופים; ובמקומותיו, כנודע, גרלים אלו ואלה לבנים ושחורים, ועל כן שאלתה להראותה לפרה הצנן, וכשרשבה שהוא מפראה לבן, הוצאתי לזה"ה".

באלה היו דברי רבי חיים — הוסף הגאון רבי אליהו לספר — והתלטרם צשזומסו למשמע אונם, וגרל התמדון האחרון כן הראשון (כשנתם שאלה הגר"ח למראה הצנן, כמו שמפרה); ומאן הולכים בשיטתו וברכי הוראה זו כל הלטריו, ואני בתוכם; ובכ"כ שאין אנו אחרון לענין ולקבל הולדות מורשות

ירק מר פניו פכסיסיס, והיוני שחורים, וכמו שכתב רש"י בשבת (ל"ד ב"ז) מהמטף — שהר"י, הרי פמוש, דחש קרב לטעם המרירות עם מראה שחור, ככ"כ כל ירק מר וכו'.

ועכ"פ דחש הלשון, שהר"י לכתב רש"י יש לפרש הלשון הורל עתה עכ"כ, והבאר הוא, שסמני הכיוון פניו משחורים.

וכה אמר לפרש מה שאמרו הורל (כהנבות מ' ב') דאשה ששוחה ביבי הרונה שבה יהיו בנה שחורים, ולא נהבאר העשם ור"ל שום דבשכר יש טעם חריפות והרופה פסחה את הכונה השחורה.

והלכו חרות מבנה זו האדם (אנפורולולוא) חקרו וכאנו בהכונה גזע עם ישראל שני צינים פתחים מאמר ביתר העמים, אחת, כי הכונה השחורה להם ציור על אישן עיניהם ועל עור בשמ, והשני — יחרון הכונה השנין והחריפות במה;

ולפי המבואר, שהי אלה התכונות הם בעד, שהי שהן אחת, כי הכונה החריפות חסביה את השחורות

וכן נהנו חוקרי השפע, כי על כן בני אמריקה הכונה מראה עור בשום יותר שחורה מפי כי הם חששם שם החרי ביותר בהוקף ובחריפות יען כי תלך חאוקן הורא קרוב לקי המשנה נזה חששם, וחריפות זו תוליד את הכונה מראה שחור. והנה כיון בה רבי חיים לאמתי של דבר, וסוד ר' ליראיו. —

(א) עיון מענין זה בהשגחה המהר"ן פ"ן רבי יוסף קארו בסוף ספרו בית יוסף (בסוף חלק השני המשפט). —

והנה ידעתי — הוסף הגר"ח לרבר אל תלטריו — כי השי"ע חוסם ברעה זו, שהצנן מתייש לעינים חריפים, ובהיות כן, היתה רדופה לשאלה זו לצאת באמור אך אני דעתי נוטה בהדלם לרעה אלה המסקים שהוצננו אינו נושג לטונים חריפים (וכאן באר להם פעמו ונמוקו על אשר הוא מתייש ברעה זו, ומבאר ענין זה ביחוד סימן צ"ז), ולכן צירבה שאלה זו לצאת בחינת;

"אך הן אם בה אפסק כסתמא, הלא אנכור מפורש על דעת השי"ע, ובזאת לא הורשתי וגם לא ארשתי; לכן מצאתי לי אזה פתח ואינו אמילא להבלת שוברתי (שלא לעבור מפורש על פסקו של השי"ע) לומר, כי באופן מצב סקרה שאלה זו, גם השי"ע לא כיון לאמור, ואפ"ש לכס הדבר;

כי ראיתי בספרי חוקרי הכונה האדמה בארצות שונות, כי בארץ ישראל הוציא האדמה צנן רק מפראה שחור מברוקן, והודיעים וידעים, כי הצנן מפראה שחור פעמו יותר חרף מפראה הצנן ששפמרה לבן, ודבר זה ידע ומנסה בין הנגנים בארצות הקדם כדבר ברור ומאומת א'; ובעל השי"ע, כנודע חי בארץ ישראל, בעיר צפת,

ברור, ואין לך אלא השמש אשר יהיה בימים ההם (הומו לרבי חזקיה שם רד"ש ב"ה ב"א) כי כל הדברים אשר אינם מפוררים בשים יכול לטתור ולכנות וכו', עכ"ל;

ועל כן מצנינו לו להראש, שלפנינו הוא דחה בכל חוקף את הוראות החולאים הקדומים לו, כמו במפרים סוף ב' סימן ז' דחה את פסק הראב"ז; ובכ"כ מרס ש' סימן כ"ז — את פסק הר"ח ואומר, שהיו הברת דברי ראיותיו; ובחלוץ סוף ז' סימן ז' חולק על רב אחא שכתבא (רב אחאי גאון, בעל השאלות) — דפורה לקולא; ובמחנות סוף ב' סימן י"ד מורה נבי היר"ף והרמב"ם; ובאחת מחשובותיו כותב על הרמב"ם: אין אנו מחויבים לקבל בתלמה לטעם מסוים זה שכתב המהר"ל וא"ל בהנה ראיות לדבריו חיינו צריכין לקבל, עכ"ל (שורת הרא"ש, סימן ק'). —

ואחר מראשוני המחורגים רבי יהודה בולאש, במחשבתו שבאה בספר ספרי, אח"ל חפ' (סימן ל"ד) כותב כו הלשון: גירא פניי חמא לחשדני ולומר שזה פניו רמות ורחק שבאה לנכור במקום גדולים ולהמשך כדבר חזק, כי משובתי בעד, שהערך בין האמת לאמת הגדולים בהם שלא צדק, גדול מחערך שביני לביניהם ורבי קרוב הוא לחקרים כבוד לאמת, (פעולה מסליטה חקילותם ור"ל לחיס: אמת לכבוד, עכ"ל).

ואמנם בנינו לצננו, והשנה כמהו: ב פ"ב א לומר זה סוף ז' הנקרא (גליון נקודת) סעוף ח' שמחזקה נוספת חסופר לרובע כלשון כבוד וצניעות, ואחר בקשה המחילה עיי"ש, וכן אני נוהג במקרים כאלה. —

(א) אני חמת של כל כר סתם דבר זה מבלי הוראות לו סקור, והמה אותה רק ביריעת חזותים אשר חכב ידע טעם — בעיר שודרבר כמעט מ"ו ש בהלכות פ"ה פמרים (ל"ש א) כ"ל

5

וכן בעת שדי' המקיש על סבניו, והבין הגדול עובר עבודה במקיש בוה"ש,
ולאור העבודה סדר הפלה עם כמה וכמה בקשות לעינים שונים לשנה הבאה,
ובתוכן — "שראת השנה הבאה, שנה נבא לבית סקר שנו, שנה שתלכנו
קמסויה לאר צנו"ו; והאם לא לפלא הוא, פליאה נמציה, שעמד בארץ וישאל.
וככה המקיש ומתפלל על כמה! (ועיין במ"ז ומנ"א סימן תרל"ח).

אך הוא סבניו בתפלתו לישראל המפורדים מהזקן לארץ ומהזקן לסקרדש,
שהם וקוקים להפלה זו!
וכן אנו מתפללים שלש פעמים ביום: רמאנו ה' ונרמא וכו' והעלה רמאנו שלמה
לכל סכוהינו — אנפי' שהתפלל הוא או ברא ושלא ואינו צריך לכל רמאנו; אך
נשאתה בצער החולים ונבקש עליהם רחמים. והנה מוספת התפלה בחדר לארזים, ולא
להתפלל עצמו:

וכך הוא בענין שלפנינו, שנבקש על הגשמים בעד אחינו שבארץ ישראל,
ומכוונים בחדר להם.

ובספר חסידים (סימן רכ"ו), והוא כמדברי לתענית) כתב כמעט תענית "בר"כ"
לאחר סכות ופסח, שהם כשבול נשטים, בחשון — כשבול וורה לכהה, ובאדר —
שלא תלקה האדמה בשרפון;

והנה אם מתענים על זה (כתשו) בחזק לארץ, כש"כ שאפשר לבקש על
זה בתפלה!

ואני רמא, שמכל אלה הראיות והדעות לא נזכר דבר בפוסקים, ואף לא אחר
העיר עליהם. —

ג.

ועל מנהגו של הגאון רבי חיים שופרהה, להפנות את השאל ללכת לפני הדיין
בהוראה שלא רצה להחליט דבר בעצמו בענין זה, מאוה טעם שהוא — על זה ראיתי
להעיר, כי כן ראיתי לאבא מדי שדי' נוהג בן בענין אחר, ומצאתי לנכון להחבור ולשים
לו זכרון בספר, יען כי ענין ההוראה הוא אפשר להשב כמעט "לדבר מצוי ורגיל",
וראוי הוא כי לעת מצוא ישמו אליו לב אלה הנוגעים בדבר והיושבים על סדין.

זה הדבר:

מנהג רגיל וקל לרוח ונפש החזון בענין "קשרי הנאים", כי להגיל כל פכה
קלה ופשוטה, אם מדיני ממונה אם מדרך איך כמפואר קלה והרעוטה דקת, חנקל
להם להחזיר הקשר ולפיה החצונוה האגודה אשר עפ"י ככה התנאים, ונקרא זה כמי

מנכחי חוסרות שאר השו"ע, והנהגה כן אינו עם על סמנם של ישראל, ולא ירא
חלקי עמי'.

כל זה סיפר והעיר הגאון רבי אליהו גולדברג, והוא מה שאספר בפרק הבא
(סעיף א') מדרכי אבא מדי בהוראות, שהלך בדרכי אלופי האדם הגדול הזה, שהם
דרכי רבותיו וחבריו, ונס אבאי שם עזר דעות הפוסקים בענין זה. —

"ודי' עזר סקרה — סיפר הג"ם אליהו הנזכר — שעל פני הכרזת את דרכו זאת
של רבי חיים בהוראה, שדי' מעשה בתחלת הדורף בא לפני איש אחר בשאלה
"ששבה להוכיח בתפלה שמו"ע, של וספר", אם יחזור ויתפלל, ומצא רבי חיים אחר
תואנה לדחוי, וישלחנו להשווא שולך לשאל דברי להדיין;
"ונודעה אר"כ סבת הדבר:

כי רוא, רבי חיים, רדי' הופס בשיטת הרמב"ם והרא"ש שאנו בגולה אין לנו
לשאל מסר בחורף, מפני שאצלנו הנשמים בעת הדא", לא רק שלא יבאו הפק
וברכה, אך עזר יקלקלו ויפסדו, ורק בארץ ישראל צריכים או לנשמים, והנה נאות
להוכיח רק להם; ואין טעם לומר, כי אנו נחפלו עליהם, על בני ארץ ישראל, אחר
כי הם חיים על הסוכנוה אנו אהם, ונוסח התפלה הוא כהרמא שמוסבת גם לנו, ואר
ה נבקש קלקלה לנו, ובקלקלה זו ופסדו גם הם, כי כשבשל עזר נפל עזר. ונדע
ענין זה בפוסקים (ראה מזה כפי' המשניות להרמב"ם בתחלה ס' תענית ונפור אר"ה
ובבית יוסף סימן קי"ד); ועל כן דעתו הפרשה שלא לשאל או פל וספר, ומכש"כ
שלא להחזיר התפלה במקרה שכחה, כשאלה א'.

"אך מפני שבשו"ע פסק לחזור, כפי שדעתנו שאנו סתמלים על בני א"י, לא
רצה הג"ה לעבור ספורש על פסק השו"ע, וגם לא לבטל דעתו הוא: ולכן סבכ פני
דדבר ער ששלת את השואל אל הדיין, והוא בראי נוסח בהשו"ע. —

ואמנם לדעתי אין כל יהיה בענין, כי אנפי' שנוסח התפלה הוא בסתם, בכל
זאת אפשר במה לומר, שמוסבת התפלה אך ורק לבני א"י, ולא לנו — יען כי זה
אחד מעקרי חכונת הפלוחינו לבקש על וולחנו גם בשעה שאין אנו צריכים לבקשה זו,
ואנו מכוונים כי תחיל תפלתנו על אלה הצריכים לה;

וכמו אבותינו בארץ ישראל, בעת שהיו חפשים מכל שעבוד מלכות ועל גלות
התפללו בכל זאת על המרת עול מלכות, וכוננו לעשרת השבטים, שגלו עזר קודם
חורבן הבית (הראשון) לארץ מדי ומשם לבינא ולהודו; ולפני החלול בית שני נתפור
גם משבטי יהודה ובנימין; וכל זה נודע ומבואר בספרי הביבואם ודברי הרמב"ם;

